

Vastaus kirjalliseen kysymykseen koulukiusaamisen ennaltaehkäisyn selkeistä toimintamalleista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Marko Kilven /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 678/2020 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että saadaan valtakunnallisesti yhtenäiset ja velvoittavat toimintamallit koulukiusaamisen ehkäisemiseksi ja koulukiusaamistilanteiden hoitamiseksi ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että koulutuksenjärjestäjä voidaan saattaa korvausvastuuseen, mikäli riittäviin toimenpiteisiin kiusaamistilanteen hoitamiseksi ja lakisääteisen turvallisen koulunkäynnin turvaamiseksi ei ole ryhdytty?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kiusaamiseen liittyvät tapaukset ovat kouluissa ja oppilaitoksissa aina tapauskohtaisia. Tavoitteena on välitön kiusaamistilanteen katkaisu. Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjä on viime kädessä vastuussa siitä, että toiminnassa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä. Toimenpiteet kiusaamisen lopettamiseksi kirjataan. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää kiusaamistilanteiden yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kiusaamisen ehkäisyn sekä työrauhan edistämisen työryhmän toimesta (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16) laadittiin yhteensä 24 kehittämis ehdotusta, joita on toimeenpanttu. Opetushallituksen ”Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa” –oppaan suunniteltu julkistamispäivä on 30.9.2020. Se on tarkoitettu perusopetuksen ja toisen asteen toimijoille. Oppaassa kuvataan kiusaamisen vastaista työtä kouluissa ilmiön ennaltaehkäisyn ja siihen puuttumisen näkökulmista. Oppaassa pohditaan kiusaamista käsitteenä ja sen esiintyvyyden kehityssuuntia sekä avataan keskeistä lainsäädäntöä ja opetussuunnitelman perustemääräyksiä. Verkossa tapahtuvaa kiusaamista kuvataan oman kokonaisuutenaan ja asiayhteyden edellyttäessä muissa oppaan osissa. Opas sisältää käytännönläheisiä toimintaohjeita opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, rehtoreille, opettajille, opiskeluhoitopalvelujen henkilöstölle, opiskelijoille sekä huoltajille. se kuvaa ennalta ehkäisevää työtä, kiusaamiseen puuttumista konkreettisin askelin, eri ammattilaisten vastuuta ja lainsäädäntöä. Oppaassa ohjeistetaan erityisesti toiminnasta tilanteissa, joissa kiusaaminen tapahtuu verkossa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2020 vp

Jo tehdyn asiantuntijatyön pohjalta opetus- ja kulttuuriministeriö laatii tämän hallituskauden aikana toteutettavan toimenpideohjelman koulukiusaamiseen puuttumiseksi ja keinoiksi, joilla turvataan kaikkien lasten ja nuorten turvallinen koulunkäynti. Toimenpiteitä valmistellaan yhdessä oikeusministeriön, sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Myös eduskuntaryhmät kutsutaan mukaan osallistumaan kiusaamisen vastaiseen työhön. Toimenpiteet julkaistaan tammikuussa 2021.

Opetussuunnitelman perusteissa määritellään, että koulussa on laadittava suunnitelmat kurinpitokeinoista ja suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta ja kiusaamiselta ja häirinnältä. Opetushallitus on myös antanut ohjeet järjestyssääntöjen laatimiselle. Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää oppilaille turvallinen oppimisympäristö. Koulukiusaamisen ehkäisy koskee koko kouluyhteisöä. Vuoden 2014 alusta tulivat voimaan uudet keinot koulujen ja oppilaitosten työrauhan parantamiseksi. Oppilaiden hyvinvointia haluttiin myös vahvistaa elokuussa 2014 voimaan tulleella oppilas- ja opiskelijahuoltolailla. Sen tarkoituksena on edistää oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä ja turvata varhainen tuki sitä tarvitseville. Laki painottaa erityisesti yhteisöllisen ja ehkäisevän työn vahvistamista. Opiskelijahuoltoa vahvistetaan vuonna 2021 10 miljoonalla, vuonna 2022 20 miljoonalla ja vuonna 2023 29 miljoonalla eurolla pysyvää rahoitusta.

Opetuksen järjestäjä voidaan saattaa sekä rikosoikeudelliseen että vahingonkorvausoikeudelliseen vastuuseen jo voimassa olevan lain nojalla. Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Virkarikoksista on säädetty rikoslain 40 luvussa. Julkista valtaa käyttäessään kunnan tai valtion työsuhteessa olevat sekä myös yksityisten koulujen opettajat ja rehtorit ovat virkamiehiä rikoslain mielessä. Rikoslain 40 luvun virkarikossäännöstö ulottaa rikosoikeudellisen virkavastuun koko laajuudessaan virkamiehen ohella julkista luottamustehtävää hoitaviin henkilöihin ja kaikkiin julkista valtaa rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan tarkoittamalla tavalla käyttäviin henkilöihin. Kiusaamiseen ja häirintään liittyviä viranhoidossa vaadittuja toimia voidaan katsoa olevan mm. turvallisen oppimisympäristön turvaaminen, kiusaamisesta ilmoittaminen huoltajille, muiden lainmukaisten ilmoitusvelvollisuuksien täyttäminen, asian selvittäminen ja muu opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä annetun suunnitelman mukainen toiminta ja koulun linjausten mukaisten seuraamusten määrääminen. Lisäksi on arvioitava oppilashuollon tarve sekä muun tuen tarve. Näiden laiminlyöminen saattaa aiheuttaa rikosoikeudellisen virkavastuun syntymisen.

Kunnan vahingonkorvausvastuu voi perustua vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:ään, jonka mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Sama korvausvelvollisuus on muulla yhteisöllä, joka lain, asetuksen tai lakiin sisältyvän valtuutuksen perusteella hoitaa julkista tehtävää. Vastuu yhteisöllä on kuitenkin vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaisessa vahingonkorvausvastuun realisoitumisessa tulee huomioida, onko kyse julkisen vallan käyttämisestä vai viranomaisen tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Kunnan ja yksityisen opetuksen järjestäjän vahingonkorvausvastuu voi tulla kyseeseen myös työnantajana (ns. isännänvas-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 678/2020 vp

tuu). Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa. Säännös koskee vastaavasti valtiota, kuntaa ja muuta julkista yhteisöä tai laitosta, kun vahinko on aiheutunut sellaisen julkisyhteisön työntekijän taikka yhteisöön virka- tai siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevan henkilön virheestä tai laiminlyönnistä toiminnassa, jota ei ole pidettävä julkisen vallan käyttämisenä.

Helsingissä 9.10.2020

Opetusministeri Li Andersson